

Diáksikerek

Az országos vizügi tanulmányi verseny Kazincbarcán megtartott döntőjébe a Vízépítési- és Vízgazdálkodási Szakközépiskola diákjai közül **Fodor Zoltán**, **P. Juhász Zsolt**, **Rádóc Zoltán** és **Szomor Barna** negyedikes tanulók jutottak be. Fodor Zoltán országos harmadik helyezést ért el és ezzel felvételt nyert a szakirányú felsőoktatási intézménybe. Az országos övönői tanulmányi verseny döntőjét Csornán tartották, és ugyancsak a Széchenyi Gimnázium és Szakközépiskola diákjai közül hárman

voltak döntősök: **Ungi Szilvia**, **Lakatos Éva** és **Nagy-György Andrea**. Az idei olasz nyelvű versenyen országos első helyezést ért el **Bálint Ilona**, a Tömörkény Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola harmadikos tanulója, harmadik lett az „előbeszéd” kategóriában **Hanzely Nóra**, második tanuló. Felkészítő tanáruk **Kamarás Gáborné**. **Lesznák Katalin**, a Tömörkény negyedik osztályos diákja az ének kategóriában első helyezést ért el. Felkészítő tanára **Berdál Valéria**.

Országos vetélkedő

A Ki tud többet a Szovjetunióról elnevezésű országos vetélkedő döntőjét — a felnőttoktatásban résztvevő gimnáziumi és szakközépiskolai hallgatók körében — kedden rendezték meg Budapesten, az Almásy téri Szabadidő Központban. A területi elődöntőkön 170 iskolából több, mint tízezer versenyző mérte össze tudását. Az országos vetélkedő döntőjében első helyezést ért el a székesfehérvári I. István Gimnázium csapata. A győztesek szovjet jutalomutazáson vehetnek részt. (MTI)

Átadták a Jancsó Miklós Emlékérmet

csinálnám. Inkább úgy fogalmaznék, hogy orvosilag ez a legérdekesebb terület, és igen sok embert érint, érdekel. Foglalkozom én az anyagcserével egyébként problémáival is — főleg a fehérjéből történő cukorképződéssel —, de ezekről most — mivel igen sok bennünk a matematikai képlet — nem szólok.

— „Lefordítható-e” a laikus ember számára mostani előadásának lényege?

— A kérdés, amivel foglalkozom majd előadásomban: hogyan lehet éreztetni, hogy inzulinhiányos cukorbetegségben az alacsony vércukor elleni szabályozás is rossz. Mit értünk ez alatt? Tétellezzük fel, hogy egy egészséges ember szervezetében leviszük a vércukorszintet például úgy, hogy nagy mennyiségű inzulint fecskendezünk be. Ekkor a máj cukorleadása gyorsan emelkedik, és a cukorszint esetét megátalja. Hiszen, mint tudjuk, az inzulin „viszi ki” a cukrot a szövetekbe, de a máj bele szól, és nem engedi a cukrot eltűnni a vérből. Nos, a cukorbetegség bizonyos fajtája esetében mindez nem így működik. Ha, példának okáért, van egy cukorbeteg, akinek magas a vércukorszintje, s esetleg több inzulint ad be magának, vagy nem eszik, avagy bármi más történik vele, aminek eredményeképpen lezuhan a vércukorszintje, akkor ez a védekező szerepe a májnak — hogy úgy mondjam — kiesik. Ezt a problémát próbáltuk megfejteni kutatásaink során.

— Úgy tudom, egy nap gondolkodási időt kért, elfogadja-e az emlékérmet?

— Igen, ugyanis nagyon meglepődtem, amikor értesültem a megtisztelő kitüntetésről, hiszen az elmúlt 32 évben a szegedi egyetemmel nem volt tudományos kapcsolat. Ezért gondolkodtam egy napig azon, hogy elfogadjam-e az egyetem legmagasabb tudományos kitüntetését. Külön örömet azért érzek, mert jól ismerem Jancsó Miklós professzort, noha sohasem dolgoztunk egy intézetben.

Kalocsai Katalin

A mai magyar zene hetéről

Múlt hét végén befejeződött a mai magyar zene hetét a legifjabbak, a Liszt Ferenc Zeneiskola és a Tömörkény István Zeneművészeti Szakközépiskola növendékeinek szereplésével, akik **Bogár, Borgulya, Bozay, Decsényi, Farkas, Hidas, Karai, Karolyi, Kenessey, Ránki, Reményi, Szelenyi és Vántus** pedagógiai műveiből adtak elő. A zeneművészeti szakközépiskola vonószekerek **Aracsi László** vezényletével annak a komponistának a formás kis vonós szimfóniáját mutatta be, akinek szerzői estjével kezdődtek a mai magyar zene hetének eseményei.

A komponista neve: **Decsényi János**. Az alkotás műhelytitkairól ismét a kellemes beszélgetőpartner-kolléga **Vántus István** révén szerezhettünk érdekes benyomásokat. Az élő zenei bemutatást ezúttal a **Juhász Gyula Tanárképző Főiskola I. Számú Gyakorló Általános Iskolájának** **Bartók** gyermekkara vállalta **Erdős-né Fagler Erika** inspiratív vezényletével. A Weöres Sándor verseire készült **Kis képeskönyv állatokról** című kórusciklusból énekeltek néhány bájos darabot. A jól képzett, tisztán daloló gyermekek friss bemutatója üdítő percekert szerzett az egyébként magnetofonról felhangzó zenedarabok társaságában, melyek közül először a **Sírfelirat Aquincumból** címűt hallottuk, majd az est legérdekesebb bemutatóját, a **Kövek-et**. Igen izgalmas, fantáziadús elektroakusztikájáték e darab. A szerzőt a természetben fellelhető kövek hangjának változó hangzásléteségei ihlették e kompozíció megalkotására. A darabban nyomon követhető egy program, mely ezúttal szerencsés érzelmi fogódzó is a hallgató számára. S a megformálás és a zene szerzői eszközök a legkorszerűbbek, s igen eredetiek. Az elektromos úton előállított hangzás — a vulkánkitörés közuhatagának kísérete kísérete megjelenítésétől, a drágakövek koccanásának finom, tiszta csengésétől, a szélfújta morzsányi kavicsok surrogásáig — a kaleidoszkóp varázsolta számtalan, változatos szín, ezúttal hangszin és ritmus — káprázat élvezetével ajándékozta meg a hallgatót. A hangzó anyaghoz vizuális elemény társítását azaz diaporáma-vetítést is alkalmaz a szerző, megfelelő technikai adottságok esetén. Ilyen formában, nyáron a Muzsikáló udvar rendezvényein lesz még módunkban találkozni ezzel a nem mindennapi alkotással.

A kamarahangversenyen a komponisták s a szegedi előadóművészek népes gárdája mutatkozott be. A javarészt barokkos, motorikus mozgású, s a hangszer adottságait jól kihasználó **Három zongoradarab** — két zongorára

Hajdu Mihálytól — Maczka Noémi és Kemény Erzsébet temperamentumos, érett előadásában hangzott el. **Huszár Lajos A nappal balladája** című kórusművének benyomult anyagát még nem birtokolta eléggé fölényesen a **Gyüdi Sándor** vezette Canticum kamarakórus, s így az interpretáció legfőbb erénye az igen becsületes s precíz megszólaltatás volt, ami nem kevés — csak a kompozíció emlékeztetése tételéhez nem elég. Nem úgy a **Petrovics Emil** komponálta **Divertimentonál**, ahol elmélyült, színes előadásban élvezhettük a Szerenád, a Notturmo s a Capriccio tételét.

Szunyog Balázs Zsolozsma című darabját szólóbrácsára komponálta. A terjedelmes műben a hagyományos tonális foltok váltakoznak a fellazított tonalitású avagy atonális (hangnemenkénti) részekkel. S amennyire első hallás alapján megítélhető, igen nehezen játszható (kettős fogások kényelmetlen fekvések), nem mindig a leghangszerszerűbb megoldásokat tartalmazó kompozíció. Az előadó **Nagy Ágnes** az anyaggal való küzdelemben nem maradt ugyan alul, de a töl megoszokott vérből, muzikális dalolókévd most nem ragyogtatta fel az interpretációt.

Érzékelhető örömet s átszellemültséget sugárzott viszont **Delley József** csembalójátéka, amikor **Durkó Zsolt Andromeda** című kompozícióját bemutatta. A finom hangzású, különböző struktúrákból, hangzsképelekből kigondolt darab azonban az értelmet köti le inkább, s nem a szívhöz keresett utat. **Vajda János Just for you** című gondolkadárabját **Sin Katalin** gondos előadásában hallottuk. Az egyéni hangvételű műben a különböző mozgásformájú s tonalitású mozgás zenei történéseit, érzelmi mozdulatait szépen kifejezésre juttatta. **Kerek Ferenc** az alapvetően meditativ jellegű, **Soproni József** írta **Négintermezzót** szépen, hangulatérzékenyen zongorázta el. A mozgékonyabb felvillanásokat a pergő, virtuóz **3 Intermezzót** is briliánsan tolmácsolta.

A Weiner kamarazenekar fellépése zárta **Weninger Richard** vezényletével a kamaraesetet. A fiatal **Nógrádi Péter Rapszódia** című műve egy gyönyörű erdélyi magyar népdalon alapul, valójában annak szívbe markoló érzelmi vetülete a legkorszerűbb zeneszerzői eszköz segítségével. Műves munka, s a bonyolult zenekari textúrát fölényes biztonság s nagy kifejezőerővel bontotta ki és közvetítette az együttes, akárcsak **Vántus István** kompozíciót. Tőle elsőként a **Hommage a J. S. Bach — Ária a C-dúr prelúdiumra** című művét hallottuk. **Gounod** is megtet-

te már, hogy erre a Bach-előjátékra egy Ave Mariát írt. Vántus saját dallama, azaz a **Szegszárdi Piroksa** által szépen bemutatott gondokaária a B, A, C, H hangokból szerveződik, s érdekesen illeszkedik a bachi muzsikához. A tiszteletadás a nagy barokk komponistának egyúttal bravúros szellemi torgna is a szerző részéről. Azonban a hallgató jobban megfogja, a — sodró lendületű kezdő- és zárószakaszt s egy korall méltóságú, lassúbb tempójú közép részt tartalmazó — **Gemma** című vonószekerek darabja. Ez is, akárcsak az előbbi mű, fölényes mesterségbeli tudásról árulkodik, s jóízűen játszható, formás, kellemes hangzásményt nyújtó muzsika.

Összességében a legátutóbb zenei élményt a harmadik est, azaz az **Erdei Péter** vezette **Kecskeméti Pedagógus** Enekkar bemutatkozása jelentette. Közreműködő a **Juhász Gyula Tanárképző Főiskola** kiváló I. számú női kara volt, **Mihálka György** vezényletével. Az általa bemutatott művekről — hely híján — majd a közeljövőben aktuális filmharmóniai koncertjükön szólnunk, ahol ismét hallhatóak lesznek az itt elhangzott **Pásztai, Szőnyi, Bozay- és Petrovics-kompozíciók**.

A kecskeméti együttesnek ez volt az első szegedi bemutatkozása, ami őszinte örömet és rácsodálkozást ébresztett bennünk. Dús, ezerarcú, léttel teli hangzás, az őszinte átélésből fakadó változatos hangzínskála, valamint végtelenül pontos s ugyanakkor mélyen érzelmegazdag előadásmód jellemzi éneklésüket. **Erdei Péter** szabatos, kifejező, zenei történésekre érzékenyen reagáló vezénylese nyomán verpezsdítő életre kelt valameny elhangzott kórusmű, így **Durkó Zsolt Pillanatképek a Kalevalából** és **Kocsár Miklós** két darabja a **Csodafüű szarvas**, meg az erőteljes élményhatású **Mégis mondom Damion** című kompozíciók. Kiemelkedően jó muzsikának ítéltük — nyilván a pompás, eleven ritmikájú előadásnak köszönhetően is — **Vajda János Kolinda** című munkáját, s a hasonlóan ízes, jó kompozíciót, a **Magyar népdal-t Orbán Györgytől**. Főként a remek **Vajda-műn**él de valójában az összes többi kórus előadásánál is ritka ajándékként kaptuk az éneklés felszabadult örömet, ami együtteseinél sajnos elvétve tapasztalható. A kecskemétiéknél — az igényes, nehéz texturájú művek ellenére — nem éreztünk semmi merevséget, munkaszagot, erőltetett művésziességét — hanem csupán azt, amire a muzsika való: örömet, élményt adni s miként **Pittoni mester** is mondja, azt, hogy „boldog aki énekel”.

Berényi Bogáta

Huszonkét esztendeje, április 16-án halt meg a kiváló gyógyszerkutató, a Kosuth-díjas **Jancsó Miklós** egyetemi tanár, akadémikus. Husz éve minden esztendőben megemlékeznek róla a gyógyszerügyi intézetben — volt munkahelyén — elhelyezett emléktáblája megkoszorúzásával és a nevét viselő emlékérem átadásával. Tegnap, kedden, a Jancsó-emlékünnepegy megnyitójaként a neves kutató tanítványai nevében **Szórady István** főorvos mondott beszédet, majd megkoszorúzták a gyógyszerügyi intézet egykori vezetőjének tiszteletére emelt emléktáblát. Ezt követően a SZOTE oktatási épületében **Csernay László** egyetemi tanár, tudományos rektorhelyettes ismertette a Jancsó Miklós Emlékéremmel kitüntetett ifj. **Hetényi Géza** professzor tudományos életútját. Majd **Szilárd János** egyetemi tanár, a SZOTE rektora nyújtotta át — most első ízben külföldön élő magyar származású kutatóknak — az emlékérmeket. Végezetül ifj. **Hetényi Géza**, az Ottawai Egyetem Élettani Intézetének igazgató professzora tartotta meg előadását, melynek témája a vércukorszint szabályozása volt. Az eseményen részt vett **Robert L. Elliot**, Kanada budapesti rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

A Jancsó Miklós Emlékérmeket azoknak a kutatóknak ítélik, akik a gyógyszer, az élettan, a kóreltlan vagy e tudományágak határterületein kiemelkedő tudományos eredményeket értek el. **Hetényi Géza** professzor nemzetközileg elismert elméleti és kutatói tevékenységéért, aszénhidrát anyagcsere-szabályozás, a biomatematikai eljárások kutatása kapcsán elért kimagasló munkásságáért, Az inzulin története című nagy sikerű könyv társszerzői munkájáért részesült a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem legmagasabb tudományos elismerésében.

A professzort az emlékülés előtt kértük rövid beszélgetésre.

— Szegeden nem ismeretlen a **Hetényi** név, ha jól tudom, az édesapja jó hírű orvos volt.

— Igen, az édesapám 1947-től '59-ben bekövetkezett haláláig belgyógyász professzor volt Szegeden. De nekem is van, illetve volt kapcsolat a szegedi egyetemmel, hiszen a diplomám megszerzését követően, 1946-ban a SZOTE Élettani Intézetébe kerültem tanársegédnek. Itt töltöttem az időmet tíz esztendőig, az utolsó itthoni évben megbízott tanszékvezetőként.

Aztán 1956-ban kikerültem Kanadába, Torontóba, az inzulin felfedezőinek, **Banting**nak és **Best**nek az intézetébe. Amikor én megérkeztem, **Banting** már nem élt, **Charls Best** vezette az élettani intézetet. S mivel engem már itthon is az inzulin kapcsolatos kutatások érdekelték, ezért örömmel maradtam nála. Időközben megkaptam az egyetemről rendes tanári címet, de mivel nem adtak hozzá intézetet, így 1970-ben elfogadtam az Ottawai Egyetem meghívását, az ottani Élettani Intézet vezető posztjára. Kilenc éven át irányítottam itt a tanszéket, amikor orvosai karára. Emellett megtartottam a kutatólaboratóriumot, egészen mostanáig.

— Az emlékülésen a vércukorszint szabályozásáról tart előadást. Ezek szerint ez a tudományos probléma áll önhez legközelebb?

— Igen, ez az egyik kutatási területem. Persze, nem merem azt mondani, hogy a legfontosabb, hiszen ha nem tartanák azok közül bármit is fontosnak, amit vizsgálók, akkor nem

A kamionos szárcsa

A szatymazi barackvirág nyílása és a mezei pacsirta dala: édestestvérek. Mindketten április szüleit. A szöklő homokon csöndes lajhogó zápor esett hajnalban, s frissen ébredt a tó. A kakukkfűves, kigyóhagymás dűlőháton még fehér pára szállt, de a Kalapács-tanyánál már rétiheja lebeg. Bőjtikék tarka réceparjait riogatja. Fehér hókájú fekete szárcsák hangoskodnak éktelel a sásos szelvényeken. Vadul riogatják egymást a tó. A sátorozó szárnnyal, éles csőrvágásokkal, karoló rúgásokkal. **Eles hangon felelgetnek, így igyekeznek saját fészkelési területüket megtisztítani az idegentől. Épül az „akusztikai kerítés”, dül a szárcsaháború, a jobb fészkelőhelyért az avas sásszigetek langyosodó tükrén. Az idej tavaszon különösen nagy a „csatazaj”, s próbálják voltak a terület „újrafelosztásánál”. Több a szárcsapár, mint a felosztható biotop (hiszen egy párnak legalább akkor élőhely kell, amely eltartó képessége egyensúlyban van a család szükségleteivel). Feltűnő volt egy halabb hangú, nagy hókájú Jén szárcsapár vesszőfű-**

tása, hol innen, hol onnan ebrudalták ki őket. Pedig igyekezni kellett, a tojónál megérték a tojások, csőrrel sással, fészkepipő anyagokkal kísérte párját a harcoknál. **Hely még sehol... azután mégis elkészült a fészek, s ma reggel már nyolc tojásan kotlanak, felváltva. De hol is, ahová nem mernek betörni a konkurens lovakok?, az E5 nagy forgalmú, kamiondübörgő autótúttól 4-5 méterre, ott virít a kiemelkedő fészek, tetején a szárcsával. A 154 km táblánál! Gyors döntésük, alkalmazkodásuk érdekes, ide még a réti heja sem merészkedik, s az akusztikai kerítés is kamiondübörgésből épült. Az öreg szárcsapár leföldrözte a többieket, csak sikerüljön társbérlete az autós emberrel is! A kamionos szárcsa mögött zöldelő búzamező, pacsirta emelkedik a magosba. Remeg a gukkeron a torka, de hangja nincs...? Ballagok soká alatta, míg végre áradón szól a dala. Melegével megtelik a még hűvös, de lüktető áprilisi tópart. Csak a boldog szárcsapár nem hallja, nekik a Volvó dübörgése a legsebbebb muzsika...**

Csizmázia György